

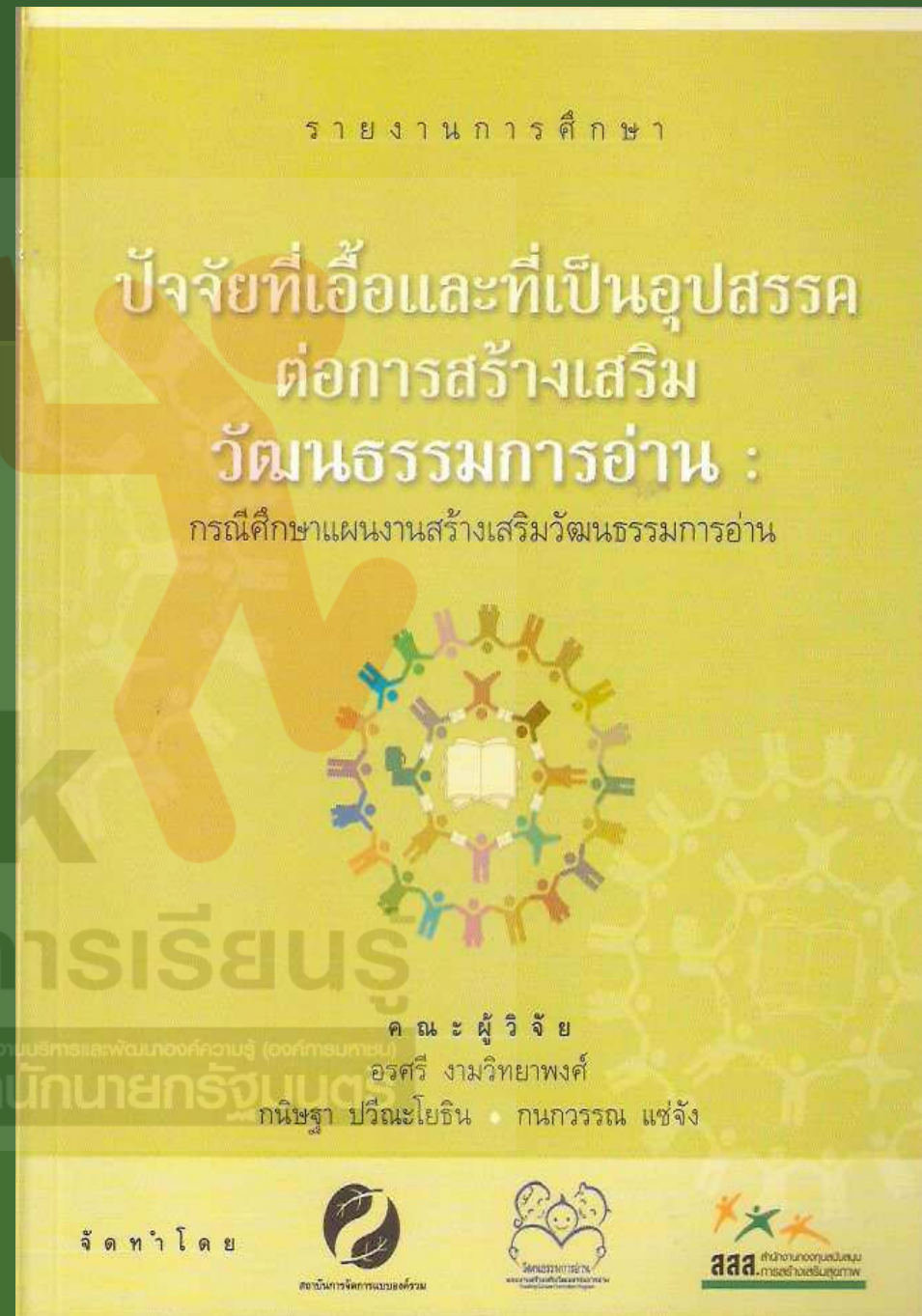
“ปัจจัยส่งเสริมคนไทยให้มีวัฒนธรรมการอ่าน”

(Factors Affecting to Promote Reading Culture in Thailand)

Thailand Conference on Reading 2011

อรศรี งามวิทยาพงศ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่มาของเนื้อหาที่น่าสนใจ
มาจากผลการศึกษา
บางส่วนของคุณะผู้วิจัย
ในโครงการประเมินผล
ภายในของแผนงานสร้าง
เสริมวัฒนธรรมการอ่าน
สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการส่งเสริม
สุขภาพ (สสส.)

ประเด็นนำเสนอ

1. ปรากฏการณ์ของคนไทยไม่รักการอ่าน (ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย)
2. ย้อนหลังการเคลื่อนไหว ทำคนไทยให้รักการอ่าน (การทบทวนวรรณกรรม)
3. แผนการหาคำตอบ (ระเบียบวิธีการวิจัย)
4. ผลการศึกษา ปัจจัยส่งเสริมคนไทยให้มีวัฒนธรรมการอ่าน

นิยามศัพท์ (Definition)

“วัฒนธรรมการอ่าน” คือ พฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยของบุคคล ในทุกพื้นที่ของวิถีการดำเนินชีวิต โดยผู้อ่านรู้สึกเห็นคุณค่าและเห็นคุณประโยชน์จากการอ่านจนเกิดการถ่ายทอดส่งเสริม สนับสนุนการอ่านไปสู่ผู้อื่น

นียมศัพท์ การอ่าน

- “การอ่าน” มิใช่เพียงการอ่านออกหรืออ่านหนังสือได้ แต่หมายถึงการอ่านที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดแบบต่างๆ ของผู้อ่าน อาทิ จินตนาการ การคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความ ฯลฯ”

เพราะมีแต่การอ่านแบบนี้เท่านั้น จึงจะสร้างคนสร้างชาติ และอนาคตของสังคมไทยได้

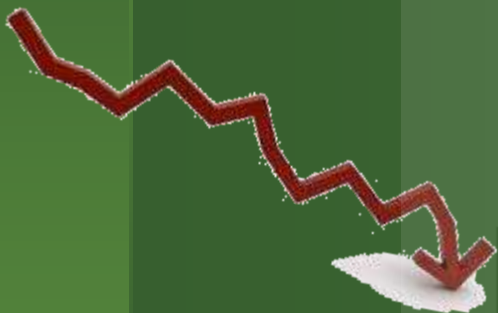
1.ความเป็นมาของการวิจัย :

ปรากฏการณ์คนไทยไม่รักการอ่าน

- สถิติปี 2548 ระบุว่าคนไทยมีผู้ที่ไม่อ่านหนังสือถึง 22.4 ล้านคนหรือเกือบ 40% ของประชากรทั้งประเทศ สาเหตุเพราะชอบดูโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุมากกว่า เด็กที่มีอายุ 10-14 ปี กว่า 60% ให้เหตุผลไม่อ่านหนังสือว่าเพราะไม่ชอบ และไม่สนใจ

- ส่งผลให้สถิติการอ่านหนังสือของคนไทยเฉลี่ยเพียงปีละ 2 เล่ม ซึ่งนับว่าต่ำอย่างน่าตกใจ !

คนไทยไม่รักการอ่าน

- ปี 2548 ผู้อ่านหนังสือที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทั้งหมด ใช้เวลาอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานเฉลี่ย 51 นาทีต่อวัน
- ในปี 2551 ลดลงอีกเหลือเฉลี่ย 39 นาทีต่อวัน

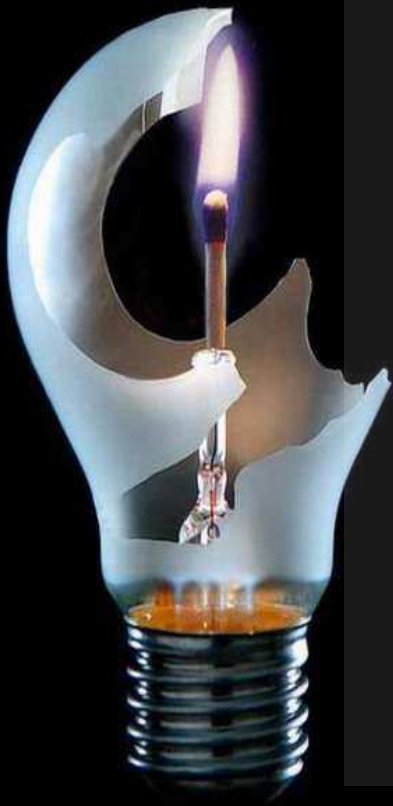
ทำไมเราต้องวิตกกังวลกับคนไทยไม่รักการอ่าน

- เพราะการอ่านเป็นช่องทางทางเรียนรู้ที่สำคัญมากของมนุษย์ มีลักษณะเฉพาะที่ช่องทางการศึกษาอื่น ๆ ไม่มี นั่นคือ “การอ่าน” มีลักษณะไม่สำเร็จรูป จึงเอื้อต่อ :

- * การสร้างและพัฒนาความคิดเชิงจินตนาการ
สร้างสรรค์ได้มาก

- * การพัฒนาความคิดเชิงคำถาม เชิงวิพากษ์
วิจารณ์ ฯลฯ ได้สูง

- * เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

บทบาทวรรณกรรม :

ย้อนหลังการเคลื่อนไหว ทำคนไทยให้รักการอ่าน พบว่า

ปี พ.ศ. 2552 - 2561
ทศวรรษ
แห่งการอ่าน

- มีหน่วยงานของรัฐ-เอกชน ที่ทำเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้ง ด้านปฏิบัติการและวิจัย

- แนวโน้มของนโยบายและความสนใจของภาคีภาคส่วนต่างๆ ในเรื่องส่งเสริมการอ่านเป็นปัจจัยบวก

ผลการทบทวนวรรณกรรม

- ทั้งภาครัฐ-เอกชนตั้งเป้าหมายให้การอ่านเป็นส่วนสำคัญของ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมที่มีปัญญาเป็นฐาน

แต่คนไทยก็ยังไม่รักการอ่านเพิ่มมากขึ้นอย่างที่ทุ่มเทกัน

คำ

ัย

- ปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวัฒนธรรมการอ่านของกิจกรรมในความสนับสนุนของแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านคืออะไร?

วิธีการศึกษา :

การวิจัยเชิงคุณภาพ

- เก็บข้อมูลจากบุคคล (Key informant) ด้วยการสัมภาษณ์ เจาะลึก, การทำ Focus Group และการสังเกต
- เก็บข้อมูลจากเอกสาร อาทิ ข้อเสนอโครงการ ผลการประเมิน ฯลฯ
- เก็บข้อมูลจากบริบทพื้นที่ด้วยการสังเกตและร่วมกิจกรรม

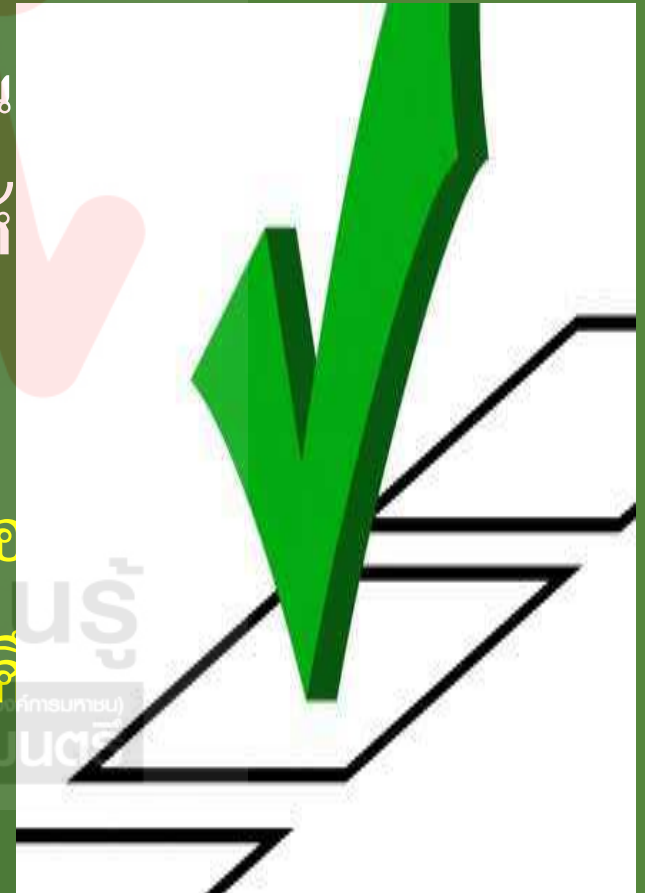
ศึกษาผ่านกรณีศึกษา (Case Study)

- โครงการณรงค์การอ่าน
นิทานอยู่ไหนเอ๋ย :
กลุ่มกิ่งก้านใบ จ.อุตรดิตถ์
- โครงการณรงค์การอ่าน
กล่อหนังสือก่อสร้างสรรค์ :
กลุ่มระบ้คใบ จ.ระนอง

ขอบเขตและข้อจำกัดในการศึกษา

- ข้อมูลมีจำกัด เก็บได้เพียงการดำเนินโครงการเพียงเริ่มดำเนินงานทำให้ค่อนข้างจำกัดมาก
- ผลการศึกษาจึงเป็นข้อค้นพบเบื้องต้น การสร้างกรอบความคิดเพื่อการศึกษ

ข้อค้นพบ (Finding)

ปัจจัยที่ส่งเสริมคนไทยให้มี “วัฒนธรรมการอ่าน”

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ ได้คำตอบที่คล้าย
กับที่มีการศึกษามาแล้ว แต่การศึกษานี้มี
ข้อสังเกตซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญคือ
การพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริม
“วัฒนธรรมการอ่าน” นั้น มีความสำคัญที่
แตกต่างกัน คือ แบ่งเป็น

* ปัจจัยจำเป็น (Necessary Conditions)

* ปัจจัยพอเพียง (Sufficient Conditions)

ปัจจัยจำเป็น ในการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน

1. มีโครงสร้างความสัมพันธ์
ทางสังคมรองรับกิจกรรม
การอ่าน เพราะการอ่าน
อย่างต่อเนื่องยั่งยืนจะเกิด
และดำรงอยู่ได้ ต้องมี
ระบบความสัมพันธ์ทาง
สังคมสนับสนุน

ปัจจัยจำเป็น ในการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน

2. การมีกลไกสนับสนุนกระตุ้น
ติดตามการอ่าน โดยกลไกดังกล่าว
ต้องมีคุณสมบัติสำคัญคือ

- * มีความสัมพันธ์ที่ดีสนิทคุ้นเคย
- * มีความเข้าใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้
- * มีการบริหารจัดการเตรียมการดี
- * มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง
- * มีทุน-ภาคีทางสังคมในชุมชน

ปัจจัยพอเพียง (Sufficient Conditions)

ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

1. มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั้ง

โดยตรง-โดยอ้อม

* กิจกรรมคือเครื่องมือของกลไก

ส่งเสริมการอ่าน ในการสร้างพื้นที่

การเรียนรู้และการพัฒนา

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง

ผู้คนให้เกิดขึ้นจากการอ่าน

ลักษณะสำคัญของกิจกรรม

- * กิจกรรมต้องหลากหลาย
- * เชื่อมโยงธรรมชาติของเด็ก
เข้ากับการอ่าน
- * กิจกรรมต้องมีการออกแบบ
และวิเคราะห์บริบทครอบครัว
ชุมชน
- * ต้องมีการแสวงหาความ
ร่วมมือทางสังคม (ภาคี)

ข้อสังเกตการแสวงหาภาคี

* กิจกรรมการอ่านโดยตรง อาจมิใช่ฐานที่กว้างขวางเพียงพอในการแสวงหาความร่วมมือ จึงต้องเชื่อมโยงการอ่านเข้ากับกิจกรรมอื่นในลักษณะที่หนุนเสริมกิจกรรมของครอบครัว-ชุมชน

* กิจกรรมจึงไม่จำเป็นต้องมุ่งไปที่เรื่องการอ่านโดยตรงทั้งโดยชื่อและสาระ สามารถทำผ่านกิจกรรมอื่นๆ ที่กลุ่มเป้าหมายสนใจอยู่ก่อนก็ได้

*** กิจกรรมต้องสร้างความสุข-ความเพลิดเพลินจากการอ่าน
และการมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี

ปัจจัยพอเพียง (Sufficient Conditions)

2.ทรัพยากรเพียงพอ-มีคุณภาพ

*ยังมีความหลากหลายมาก
เท่าไรก็จะเอื้อให้เกิดการอ่าน
อย่างต่อเนื่องได้มากขึ้น
เนื่องจากความไม่ซ้ำหรือ
เหมือนเดิมจะเปิดพื้นที่ให้แก่
การคิด การจินตนาการได้อย่าง
หลากหลาย

ข้อสังเกต

* แม้ว่ากรมทรัพยากรที่พอเพียงเป็น
เรื่องสำคัญมาก แต่ยังมีข้อจ้อยหลักใน
กรณีศึกษาพบว่า การมีข้อจ้อยจำเป็น คือ
ความสัมพันธ์ทางสังคม และมีกลไกที่มี
ประสิทธิภาพ เอื้อต่อการส่งเสริม
พฤติกรรมอ่านอย่างต่อเนื่องมากกว่า
คุณภาพทรัพยากร

* บางกรณีศึกษา หนังสือทำมือซึ่งมีได้
สวยงามอะไร ก็สามารถกระตุ้นการอ่าน
และสร้างเงื่อนไขของจินตนาการได้
มากกว่าได้

ข้อสังเกต

* การให้ความสำคัญหลักกับการพัฒนาคุณภาพหนังสือ อาจ
สำคัญน้อยกว่าการพัฒนา*นวัตกรรม*ให้*แก้*กิจกรรมเพื่อสร้าง
เสริมความ*สัมพันธ์*ทางสังคมกับการอ่าน (ดังที่หนังสือ*ทำ*มือ
ของแม่มีผลต่อจิตใจเด็กมากในกรณีศึกษา)

บทส่งท้าย : คิดการใหญ่ ไม่คิดการเล็ก

ปี พ.ศ. 2552 - 2561
ทศวรรษ
แห่งการอ่าน

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
สำนักนายกรัฐมนตรี

- เมื่อ “การอ่าน” เป็น “วาระแห่งชาติ” เราต้องคิดในระดับมหภาค คิดไปถึงโครงสร้าง องค์กร และระบบสำคัญ ๆ ในสังคมด้วย โดยเฉพาะการศึกษา สื่อมวลชน เศรษฐกิจ ฯลฯ ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการผลิตระบบคุณค่า ความเชื่อ หรือวัฒนธรรมของคนในสังคมปัจจุบัน เราไม่อาจคิดแต่เพียงระดับจุลภาค (บุคคล และชุมชน) เท่านั้น

* เราจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ
การคิดยุทธศาสตร์ในระดับ มหา
ภาค เพราะปัจจัยในระดับนี้ เป็น
ผู้สร้างปัจจัยเอื้อและปัจจัยที่เป็น
อุปสรรคของการเกิดหรือตายของ
วัฒนธรรมการอ่านอย่างสำคัญ
เช่น เราจะปฏิรูปการศึกษาอย่างไรให้
คนไทยรักการอ่าน(นอกห้องเรียน
นอกเหนือเวลาสอบเอนทรานซ์
สอบฯลฯ)

ขอบคุณและสวัสดิ์ค่ะ
Thank you for Attention

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
สำนักนายกรัฐมนตรี